

THANH TOÁN ĐIỆN TỬ TẠI VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 2022 - 2025: TRIỂN VỌNG, THÁCH THỨC VÀ MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN

● NGUYỄN TRẦN HƯNG

TÓM TẮT:

Dựa trên các số liệu thống kê của những tổ chức nghiên cứu thị trường uy tín trên thế giới về sự xuất hiện đa dạng của các loại hình thanh toán điện tử, sự phổ cập của các thiết bị di động thông minh, số lượng người dùng ứng dụng thanh toán, dân số trẻ, chi phí kết nối Internet, bài viết đã phân tích các triển vọng của thanh toán điện tử, những thách thức và đề xuất một số hàm ý giải pháp nhằm đẩy mạnh sự phát triển của thanh toán điện tử tại Việt Nam trong thời gian tới.

Từ khóa: thanh toán điện tử, triển vọng phát triển, giải pháp phát triển, ứng dụng thanh toán; hệ sinh thái thanh toán.

1. Triển vọng phát triển của thanh toán điện tử tại Việt Nam giai đoạn 2022 -2025

Báo cáo của PWC Việt Nam (2021) cho thấy, Đông Nam Á có vị trí tốt để thúc đẩy sự chuyển dịch sang thanh toán không dùng tiền mặt và thậm chí là những đổi mới lớn hơn trong hệ sinh thái dịch vụ kỹ thuật số. Với cơ sở tiêu dùng là 623 triệu người vào năm 2030, khu vực Đông Nam Á được dự đoán là nền kinh tế lớn thứ tư trên toàn cầu. Là một trong những nền kinh tế đang lên của Đông Nam Á, Việt Nam có nhiều tiềm năng để thanh toán điện tử phát triển mạnh mẽ. Tổng giá trị giao dịch của thanh toán điện tử tại Việt Nam ước tính đạt 15 tỷ USD trong năm 2021 cùng với tốc độ tăng trưởng hàng năm dự kiến là 15,7% vào năm 2025 [4].

Trong giai đoạn 2022 - 2025, thị trường thanh toán điện tử tại Việt Nam tiếp tục được đánh giá có nhiều tiềm năng phát triển to lớn nhờ những dự báo về triển vọng như sau:

Thứ nhất, giá trị và quy mô thị trường thanh toán Việt Nam.

Thống kê của PWC Việt Nam trong Cách mạng thanh toán: Định hướng đến 2025 và tầm nhìn tương lai cho thấy, đến cuối năm 2021, giá trị giao dịch thanh toán điện tử tại Việt Nam ước tính đạt 15 tỷ USD, tăng 168,5% so với năm 2020 [4].

Theo Vietnam Mobile Wallet and Payment Market Opportunities của PayNXT360, ngành thanh toán di động tại Việt Nam dự kiến sẽ ghi nhận tốc độ CAGR (tốc độ tăng trưởng kép hàng năm) là 22,8%, đạt 27,6935 tỷ USD vào năm

2025. Phân khúc thanh toán bằng ví di động tính theo giá trị tăng với tốc độ CAGR là 23% trong giai đoạn 2018 - 2025 [3].

Báo cáo Digital Payments Report 2021 của Statista cho thấy, tổng giá trị giao dịch trong phân khúc Thanh toán kỹ thuật số dự kiến đạt 20,8 tỷ USD vào năm 2022. Tổng giá trị giao dịch dự kiến sẽ có tốc độ tăng trưởng hàng năm (CAGR 2022 - 2026) là 15,19%, dẫn đến tổng số tiền dự kiến là 36,62 USD vào năm 2026 [6].

Thứ hai, sự gia tăng của số lượng và chất lượng người sử dụng thanh toán điện tử tại Việt Nam.

Theo báo cáo Cách mạng thanh toán: Định hướng đến 2025 và tầm nhìn tương lai của PWC Việt Nam, hiện tại, Việt Nam chỉ có khoảng 30% số lượng người trưởng thành sử dụng dịch vụ ngân hàng số, chính vì vậy, thị trường thanh toán điện tử tại Việt Nam còn nhiều dư địa để tăng trưởng mạnh mẽ trong thời gian tới. Việc tăng cường sử dụng các dịch vụ này, bao gồm cả thanh toán kỹ thuật số sẽ giúp Việt Nam nhanh chóng khai phá tiềm năng thị trường trong lĩnh vực này [4].

Trong giai đoạn 2022 - 2025, số lượng và chất lượng người sử dụng thanh toán điện tử Việt Nam sẽ tăng lên nhanh chóng, được thể hiện ở các mặt sau đây:

Một mặt, báo cáo Digital payment users in Vietnam 2017 - 2025, cập nhật năm 2022 của Statista cho thấy, có 51,8 triệu người dùng thương mại kỹ thuật số tại Việt Nam vào năm 2021. Đến năm 2025, Statista ước tính số lượng người dùng trong phân khúc này sẽ tăng lên 70,9 triệu. Số lượng người dùng thanh toán qua POS di động cùng lúc sẽ tăng từ 28,6 triệu lên khoảng 34,6 triệu [5].

Mặt khác, theo thống kê dân số thế giới, dự báo đến năm 2025, tổng dân số Việt Nam sẽ tăng lên 102.092.604 người, xếp thứ 16 thế giới với độ tuổi trung bình là 35 tuổi, tỷ lệ dân cư đô thị chiếm 39,1% (39.869.658 người). Các số liệu thống kê và dự báo này cho thấy, trong giai đoạn từ năm 2020 - 2025, Việt Nam là nước có cơ cấu dân số trẻ với độ tuổi trung bình dao động từ 33 - 35 tuổi. Đây là những thuận lợi cơ bản để Việt Nam trở thành thị trường bán lẻ trực tuyến đầy tiềm năng.

Thứ ba, thanh toán di động sẽ trở thành phương thức thanh toán chủ đạo tại Việt Nam.

Báo cáo thống kê Visa consumer payment attitudes study 2021 của Visa cho thấy, với một số phương thức thanh toán kỹ thuật số đang đạt được sức hút trên khắp Đông Nam Á, người tiêu dùng hiện có nhiều sự lựa chọn. Sở thích thanh toán của người tiêu dùng Đông Nam Á đang đa dạng hóa khi trải nghiệm thanh toán kỹ thuật số trở nên phân mảnh hơn. Theo báo cáo này, hiện Việt Nam đang sử dụng một số phương tiện thanh toán điện tử, như: thẻ phi tiếp xúc khoảng 7%; thanh toán bằng thẻ tiếp xúc chiếm 8%; thanh toán bằng mã QR chiếm 7%; thanh toán di động không tiếp xúc chiếm 5%; thanh toán thẻ trực tuyến chiếm 7%; thanh toán bằng ví điện tử trực tuyến chiếm 15% [18].

Mặc dù, Việt Nam đang tồn tại nhiều phương thức thanh toán điện tử khác nhau, nghiên cứu của Allied Market Research về thanh toán điện tử tại Việt Nam giai đoạn 2020 - 2027 lại cho thấy, thanh toán di động sẽ trở thành xu hướng và tốc độ tăng trưởng kép CAGR của thanh toán di động tại Việt Nam trong giai đoạn 2020 - 2027 là 30,2% [19]. Thống kê của Statista cập nhật tháng 10/2021 cho thấy, giai đoạn 2020 - 2025, có 5 loại hình của thanh toán di động đáng chú ý và có sự phát triển mạnh nhất so với các phương thức thanh toán điện tử khác là: MoMo, Viettelpay, Airpay, Zalopay và Grappay. Theo đó, đến năm 2025, số lượng người Việt Nam sử dụng MoMo đạt khoảng 59 triệu người; Viettelpay có khoảng 28 triệu người dùng; Airpay của Shopee có khoảng 12 triệu người dùng; Zalopay có khoảng 6 triệu người dùng và Grappay có khoảng 2 triệu người dùng [9].

Trên thực tế, Statista ước tính năm 2021 Việt Nam đã là một trong những quốc gia lớn trên thế giới về thanh toán qua POS di động. Ứng dụng fintech có trụ sở tại Thành phố Hồ Chí Minh, MoMo và ViettelPay, do nhà cung cấp viễn thông lớn của Việt Nam là Viettel tung ra, được coi là 2 sáng kiến chính trong nước về thanh toán di động. Ví dụ, trước đây, chủ yếu tập trung vào các khoản thanh toán B2C nhỏ. Điều này thành công đến mức Việt Nam thu hút được sự chú ý của các

doanh nghiệp nước ngoài, chẳng hạn như siêu ứng dụng Grab hay công ty trò chơi và thương mại điện tử Sea.

Trước sự xuất hiện của 2 doanh nghiệp đến từ Singapore, MoMo bắt đầu mở rộng mạng lưới dịch vụ, phân nhánh sang mảng cho vay tiêu dùng hoặc bảo hiểm. Dự báo thống kê của Statista cũng cho thấy, trong giai đoạn từ 2020 - 2025, số lượng người dùng ví di động MoMo sẽ tăng hơn 200%, đánh dấu sự số hóa nhanh chóng trong thanh toán của Việt Nam [9].

Thứ tư, sự tăng trưởng của số lượng người dùng điện thoại thông minh tại Việt Nam.

Thống kê của Cục Viễn thông - Bộ Thông tin và Truyền thông, đến cuối năm 2021, Việt Nam đã có 91,3 triệu thuê bao điện thoại thông minh. Đến tháng 3/2022, đã có thêm hơn 2 triệu thuê bao sử dụng điện thoại thông minh, nâng tổng số thuê bao dùng điện thoại thông minh tại Việt Nam lên con số 93,5 triệu. Theo Cục Viễn thông, ước tính tỷ lệ người trưởng thành sử dụng điện thoại thông minh đạt khoảng 73,5% [19]. Tuy nhiên, nghiên cứu của Statista về số lượng người sử dụng điện thoại thông minh tại Việt Nam giai đoạn 2010 - 2025, cập nhật tháng 5/2021 lại ước tính năm 2021, tại Việt Nam số lượng người dùng là 72,46 triệu. Số lượng người dùng điện thoại thông minh tại Việt Nam được dự báo sẽ đạt ngưỡng 82,17 triệu người vào năm 2025 [8].

Thứ năm, xu hướng chi phí Internet di động giá rẻ và sự tăng trưởng của người dùng Internet di động.

Đánh giá của của nhà sản xuất thiết bị mạng Cisco trong báo cáo 5G Development về sự phát triển 5G ở Đông Nam Á, Cisco cho rằng số lượng đăng ký 5G tại Việt Nam được dự báo sẽ đạt 6,3 triệu vào năm 2025 nhờ giá thành rẻ, dễ tiếp cận với nhiều gói cước đa dạng, linh hoạt về giá, cùng với đó là chất lượng Internet ngày càng được cải thiện và việc tự sản xuất được các thiết bị 5G. Điều này sẽ đưa Việt Nam trở thành top những quốc gia có Internet di động được phủ sóng rộng rãi, giá thành Internet rẻ nhất trên toàn cầu và đứng thứ 2 Đông Nam Á về tốc độ Internet trên di động trong năm 2025 [1].

Bên cạnh đó, dự báo của Statista về số lượng người dùng Internet di động tại Việt Nam tiếp tục có sự tăng trưởng mạnh mẽ. Nếu như năm 2021, số lượng người dùng Internet di động tại Việt Nam ước tính lên tới 71,54 triệu người. Dự kiến, Việt Nam sẽ đạt 82,15 triệu người dùng vào năm 2025 [7].

Thứ sáu, định hướng và những nỗ lực của chính phủ trong thúc đẩy thanh toán kỹ thuật số.

Chính phủ Việt Nam đã thực hiện nhiều sáng kiến, chương trình và dự án khác nhau để thúc đẩy sự phát triển mạnh mẽ của thanh toán điện tử. Chính phủ đã có những chủ trương, chính sách phát triển hình thức thanh toán không dùng tiền mặt, như: Quyết định số 2545/QĐ-TTg, ngày 30/12/2016, của Thủ tướng Chính phủ, về việc phê duyệt Đề án phát triển thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam giai đoạn 2016 - 2020; Quyết định số 241/QĐ-TTg, ngày 23/2/2018, của Thủ tướng Chính phủ, về việc phê duyệt Đề án đẩy mạnh thanh toán qua ngân hàng với dịch vụ công: Thuế, điện, nước, học phí, viện phí và chi trả các chương trình an sinh xã hội; Nghị quyết số 02/NQ-CP, ngày 01/01/2019, của Chính phủ Về tiếp tục thực hiện những nhiệm vụ, giải pháp cải thiện môi trường kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia năm 2019 và định hướng đến năm 2021; Chỉ thị số 22/CT-TTg, ngày 26/5/2020, của Thủ tướng Chính phủ Về việc đẩy mạnh triển khai các giải pháp phát triển thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam đặc biệt trong bối cảnh đại dịch Covid-19 đang có diễn biến phức tạp... Các chủ trương, chính sách tập trung vào việc hoàn thiện và tạo hành lang pháp lý, tạo môi trường thuận lợi để phát triển đa dạng các sản phẩm, dịch vụ, xây dựng và phát triển cơ sở hạ tầng, hệ thống thanh toán điện tử, xây dựng cổng thông tin khởi nghiệp có hỗ trợ tài chính, đào tạo.

Trong thời gian tới, để tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp bắt kịp xu hướng tiêu dùng và kinh doanh hiệu quả, Thủ tướng đã phê duyệt Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030, ưu tiên các ngành nông nghiệp, tài chính - ngân hàng, giao thông vận tải và logistics, năng lượng, tài nguyên và môi trường, sản xuất công nghiệp. Đồng thời, trên cơ sở

tổng kết các kết quả đạt được trong giai đoạn trước, rà soát, đánh giá hiện trạng, nhu cầu phát triển thương mại điện tử giai đoạn tới, Bộ Công Thương đã trình Chính phủ đề xuất xây dựng Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử quốc gia giai đoạn 2021 - 2025 và được Chính phủ thông qua tại Quyết định số 645/QĐ-TTg ngày 15/5/2020. Kế hoạch xác định ưu tiên việc ban hành các chính sách, quy định và triển khai các giải pháp toàn diện nhằm tăng tỷ lệ thanh toán điện tử, thanh toán trên nền tảng di động trong giao dịch trực tuyến và giảm tỷ lệ sử dụng tiền mặt, phương thức giao hàng nhận tiền (COD) trong thương mại điện tử; Phát triển các hạ tầng, giải pháp hỗ trợ giao dịch điện tử tích hợp thanh toán trong TMĐT; chú trọng phát triển các tiện ích thanh toán trên nền tảng di động, ví điện tử, mã QR code, NFC, POS,...

Ở khía cạnh khác, Quyết định số 316/QĐ-TTg về việc phê duyệt thí điểm áp dụng tài khoản viễn thông để thanh toán hàng hóa, dịch vụ giá trị nhỏ được Thủ tướng Chính phủ ban hành ngày 09/3/2021. Quyết định này đã đẩy nhanh việc triển khai thực hiện quy trình thanh toán không dùng tiền mặt. Theo Quyết định, đối tượng áp dụng thí điểm sử dụng tài khoản viễn thông để thanh toán hàng hóa, dịch vụ giá trị nhỏ (Mobile Money) là các doanh nghiệp. Các công ty này phải có giấy phép cung cấp dịch vụ ví điện tử và giấy phép thiết lập mạng viễn thông di động mặt đất công cộng.

Ngày 31/3/2022, Phó Thủ tướng Chính phủ Vũ Đức Đam đã ký ban hành Quyết định số 411/QĐ-TTg phê duyệt Chiến lược quốc gia phát triển kinh tế số và xã hội số đến năm 2025, định hướng đến năm 2030. Chiến lược đặt mục tiêu đến năm 2025 tỷ lệ dân số trưởng thành có điện thoại thông minh đạt 80%; tỷ lệ dân số từ 15 tuổi trở lên có tài khoản giao dịch thanh toán tại ngân hàng hoặc tổ chức được phép khác đạt 80%; tỷ lệ dân số trưởng thành có chữ ký số hoặc chữ ký điện tử cá nhân đạt trên 50%; tỷ lệ người dân trong độ tuổi lao động được đào tạo kỹ năng số cơ bản đạt trên 70%;...

Như vậy, có thể thấy những định hướng và nỗ lực của Chính phủ trong xây dựng một môi trường

thuận lợi, ưu đãi cho thanh toán điện tử phát triển là rất rõ ràng, dần đưa thanh toán điện tử trở thành phương thức thanh toán được sử dụng phổ biến trong cuộc sống và công việc kinh doanh đối với cả doanh nghiệp và người dân Việt Nam trong giai đoạn từ nay đến năm 2025.

2. Những thách thức của thanh toán điện tử tại Việt Nam trong giai đoạn 2022 - 2025

Mặc dù được đánh giá có nhiều triển vọng tăng trưởng mạnh mẽ trong giai đoạn 2022 - 2025, thanh toán điện tử tại Việt Nam vẫn phải đối mặt với một số thách thức cần phải giải quyết trong giai đoạn này như sau:

Thứ nhất, môi trường pháp lý trong lĩnh vực thanh toán điện tử vẫn chưa hoàn thiện và đồng bộ. Trên thực tế, các chính sách về thanh toán điện tử ra đời chưa có đột phá đáng kể và chưa được luật hóa, nhiều quy định còn bất cập và chưa theo kịp sự phát triển của thị trường, nhiều dịch vụ thanh toán điện tử mới ra đời như: tiền ảo, tiền kỹ thuật số,... nhưng hành lang pháp lý chưa được thiết lập cụ thể. Chính vì vậy, hoạt động tạo môi trường phát triển dịch vụ và hình thành cơ chế bảo vệ các chủ thể, khách thể trong hoạt động thanh toán điện tử cũng như xây dựng quy trình giải quyết tranh chấp chưa đạt hiệu quả mong muốn.

Thứ hai, thanh toán bằng tiền mặt vẫn chiếm tỷ lệ lớn. Việt Nam là một nền kinh tế chủ yếu dựa vào tiền mặt, do tỷ lệ bao gồm tài chính thấp, nơi hơn 70% dân số không thuộc hệ sinh thái ngân hàng, khả năng tiếp cận thông tin tài chính hạn chế. Chính vì vậy, việc sử dụng tiền mặt vẫn còn khá phổ biến trong các giao dịch dân sự của người dân và điều này trở nên phổ biến hơn ở địa bàn nông thôn, vùng sâu, vùng xa. Ngay cả trong các giao dịch thương mại điện tử thì thanh toán điện tử vẫn còn ở mức thấp, đa phần người dân thực hiện mua sắm bằng hình thức thanh toán bằng tiền mặt khi nhận hàng - COD, chiếm khoảng 85 - 90% tổng số giao dịch. Nguyên nhân chính là do thói quen tiêu dùng bằng tiền mặt đã ăn sâu vào tiềm thức của người dân, tâm lý e ngại khi tiếp cận với công nghệ thanh toán mới, cũng như lo ngại về an ninh an toàn khi thực hiện mua sắm trực tuyến và chi phí khi sử dụng các phương thức thanh toán điện tử.

Thứ ba, thiếu sự liên kết giữa các ngân hàng, trung gian thanh toán và các công ty cung cấp giải pháp thanh toán điện tử. Hiện nay, các tổ chức tài chính gồm ngân hàng, trung gian thanh toán và các công ty cung cấp giải pháp thanh toán điện tử đều tự xây dựng hệ thống trang thiết bị thanh toán riêng tại một điểm chấp nhận thanh toán mà chưa có sự liên kết, phối hợp và chia sẻ hạ tầng thanh toán với nhau. Điều này, làm cho cơ sở hạ tầng phục vụ hoạt động thanh toán điện tử vừa thừa nhưng lại vừa thiếu, vừa lãng phí nhưng lại không tận dụng được hạ tầng chung. Các hình thức thanh toán mới như QR Code, sinh trắc học,... bắt đầu phát triển nhưng chưa được quy hoạch, đánh giá để triển khai diện rộng.

Trên thực tế, hiện có khá nhiều sản phẩm thanh toán phi tiền mặt, nhưng mới chỉ có hệ thống thẻ ngân hàng là được kết nối liên thông. Trên thị trường có 50 - 60 ví điện tử, song không liên kết với nhau và mỗi ví sử dụng một QR Code khác nhau. Chưa kể sắp tới khi thị trường có thêm sự tham gia của các doanh nghiệp viễn thông vào cung cấp phương tiện thanh toán điện tử sử dụng hệ thống tài khoản viễn thông riêng, không kết nối với tài khoản ngân hàng. Vì vậy, thanh toán điện tử tại Việt Nam mặc dù đa dạng nhưng chưa tạo lập được một hệ thống liên thông giữa các sản phẩm, dịch vụ thanh toán điện tử để tạo tiện lợi cho khách hàng.

Thứ tư, thiếu sự liên kết trên phạm vi rộng giữa các trung gian thanh toán với các tổ chức, cá nhân bán hàng hóa, dịch vụ. Hiện nay, giữa các trung gian thanh toán với các tổ chức, cá nhân bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ chưa thiết lập được mối quan hệ bền chặt, rộng khắp. Tại nhiều tổ chức, cá nhân bán hàng hóa hoặc cung ứng dịch vụ, người dân vẫn chưa thể áp dụng các phương tiện thanh toán điện tử, dù họ có mong muốn thực hiện, có đủ kiến thức, kỹ năng và sở hữu các phương tiện thanh toán điện tử.

Thứ năm, gian lận và nguy cơ lừa đảo từ thanh toán điện tử đang có xu hướng gia tăng. Trong báo cáo Online Payment Fraud: Emerging Threats, Segment Analysis & Market Forecasts 2021-2025, Juniper Research đã cảnh báo tội phạm gian lận và

lừa đảo trong thanh toán điện tử đang có xu hướng di chuyển địa bàn hoạt động từ châu Âu sang thị trường châu Á, sau khi các nước châu Âu áp dụng công nghệ cao vào hoạt động thanh toán. Trong khu vực Đông Nam Á, Việt Nam được đánh giá có thể là đích ngắm của giới tội phạm trong thời gian tới sau khi chúng đã hoạt động mạnh tại các nước trong khu vực như Thái Lan, Malaysia [2].

3. Giải pháp phát triển thanh toán điện tử tại Việt Nam trong giai đoạn 2022 - 2025

Để sự phát triển của thanh toán điện tử tại Việt Nam đi đúng định hướng, Chính phủ, các tổ chức tín dụng bao gồm cả ngân hàng, trung gian thanh toán và các công ty fintech, người dân cần phải thực hiện đồng bộ các giải pháp sau đây:

- Về phía Chính phủ

Thứ nhất, cần hoàn thiện khuôn khổ pháp lý, đặc biệt là các quy định liên quan đến hoạt động quản lý rủi ro thanh toán; nghiên cứu ban hành hoặc sửa đổi, bổ sung các văn bản quy phạm pháp luật liên quan đến thanh toán điện tử; các văn bản quy phạm pháp luật về an ninh, an toàn, bảo mật và các biện pháp xử lý các hành vi vi phạm pháp luật trong lĩnh vực thanh toán điện tử. Đẩy mạnh hoạt động quản lý, giám sát đối với các loại hình, phương tiện, hệ thống thanh toán điện tử mới tại Việt Nam.

Thứ hai, ban hành và thực hiện chính sách, cơ chế giám sát toàn diện các hệ thống thanh toán tại Việt Nam theo thông lệ quốc tế, phù hợp với các điều kiện của Việt Nam nhằm đảm bảo sự ổn định, an toàn và hiệu quả của hệ thống thanh toán quốc gia.

Thứ ba, chỉ đạo cấp có thẩm quyền nghiên cứu ban hành quy định về cơ chế phối hợp giữa các tổ chức tín dụng, bao gồm: các ngân hàng thương mại, trung gian thanh toán và các công ty cung cấp phương tiện và giải pháp thanh toán điện tử để tạo sự liên thông trong thanh toán, tiết kiệm chi phí do sử dụng chung hạ tầng và sự tiện lợi tối ưu cho người sử dụng.

Thứ tư, tiếp tục chỉ đạo các cấp có thẩm quyền tại địa phương đẩy mạnh hoạt động truyền thông đồng bộ, hiệu quả trong việc phổ biến kiến thức, nâng cao nhận thức, thay đổi hành vi và cách thức

thanh toán tiêu dùng của cả tổ chức và người dân. Thông qua đó nâng cao khả năng tiếp cận và khuyến khích sử dụng các sản phẩm, dịch vụ thanh toán điện tử trong các giao dịch dân sự và thương mại.

Thứ năm, tiếp tục chuẩn hóa và ban hành mới những quy định liên quan đến bảo mật thông tin khách hàng, chia sẻ thông tin và quy định về sử dụng mạng dữ liệu, bảo vệ quyền lợi người dùng thanh toán điện tử và có các chế tài mạnh mẽ để xử lý các hành vi đánh cắp thông tin thanh toán hoặc can thiệp vào giao dịch thanh toán điện tử.

- Về phía các tổ chức tín dụng

Đối với các tổ chức tín dụng bao gồm: các ngân hàng thương mại, trung gian thanh toán và công ty cung cấp dịch vụ, phương tiện thanh toán điện tử cần thực hiện các giải pháp sau đây:

Thứ nhất, cần tăng cường đảm bảo an ninh, an toàn trong thanh toán điện tử. Cần kiểm tra và đánh giá tổng thể công tác an ninh mạng, an ninh thanh toán điện tử thường xuyên và định kỳ nhằm tìm ra các lỗ hổng và nguy cơ một cách kịp thời để có các biện pháp khắc phục, hạn chế tối đa rủi ro kỹ thuật. Bên cạnh đó, cần xây dựng quy trình quản lý rủi ro cho hệ thống thanh toán tích hợp và hiệu quả để phát hiện, phân loại, xử lý và phòng tránh rủi ro có hiệu quả ở tất cả các khâu trong quá trình giao dịch thanh toán.

Thứ hai, cần kết hợp kiểm tra, rà soát toàn bộ quy trình và hoạt động cung cấp dịch vụ thanh toán điện tử một cách định kỳ, thường xuyên nhằm phòng ngừa, ngăn chặn các hành vi gian lận tại đơn vị chấp nhận thanh toán hoặc can thiệp trái phép nhằm đánh cắp thông tin trong quá trình người dùng sử dụng phương tiện hoặc dịch vụ thanh toán điện tử. Đồng thời, tăng cường hệ thống đảm bảo an toàn, bảo mật và các giải pháp xác thực khách hàng cho các giao dịch thanh toán điện tử.

Thứ ba, cần quan tâm sát sao hơn nữa đến việc thường xuyên thông tin cập nhật các hình thức lừa đảo trong thanh toán điện tử đến khách hàng, người sử dụng cũng như đưa ra các cảnh báo đề phòng, hướng dẫn khách hàng, người sử dụng để phòng tránh các nguy cơ lừa đảo; khuyến cáo

khách hàng tăng tính bảo mật thông tin trong thanh toán, để hạn chế rủi ro phát sinh liên quan đến hoạt động thanh toán điện tử.

Thứ tư, tiếp tục ứng dụng mạnh mẽ công nghệ hiện đại vào hoạt động thanh toán, lấy việc cung ứng dịch vụ trên thiết bị di động làm mục tiêu chính. Đồng thời chủ động liên kết, phối hợp với các tổ chức, cá nhân bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ để kết nối, tích hợp hệ thống công nghệ thông tin của các tổ chức, cá nhân này với hệ thống thanh toán của các tổ chức tín dụng.

Thứ năm, tiếp tục hoàn thiện và nâng cao chất lượng nguồn nhân lực giúp cho họ có thể hỗ trợ khách hàng một cách nhanh chóng, đúng nhu cầu, rút ngắn thời gian giao dịch và giảm các mức phí dịch vụ để thanh toán điện tử. Bên cạnh đó, cũng cần đầu tư công nghệ, trang thiết bị thanh toán để phòng tránh các rủi ro về lỗi kỹ thuật hay hạn chế năng lực quản lý của con người trong quá trình vận hành và thực hiện các giao dịch thanh toán.

- Đối với người dân sử dụng thanh toán điện tử

Người dân sử dụng thanh toán điện tử là người trực tiếp thực hiện, sử dụng các phương tiện và dịch vụ thanh toán, vì vậy sự an toàn và an ninh trong quá trình thanh toán phụ thuộc khá lớn vào chính thao tác và hành động của họ. Do đó, người dân cần nhận thức rõ vị trí, vai trò của mình trong đẩy mạnh sự phát triển của thanh toán điện tử để thực hiện các giải pháp sau đây:

Thứ nhất, khi sử dụng các phương tiện hoặc dịch vụ thanh toán điện tử, chẳng hạn như: ví điện tử, Internet Banking, Mobile Banking,... người dân sử dụng cần cài đặt các chương trình diệt virus, bảo mật và đặc biệt không nhấp vào các đường link lạ.

Thứ hai, người dân sử dụng cũng nên cảnh giác, không sử dụng mạng công cộng để tiến hành thanh toán. Nếu bắt buộc phải truy cập thông qua một mạng công cộng, hãy kết nối qua một mạng ảo (gọi là VPN) khi đó mọi chi tiết truy cập sẽ được mã hóa qua mạng ảo này và hạn chế được rủi ro đánh cắp thông tin.

Thứ ba, người dân sử dụng thanh toán điện tử nên đăng ký dịch vụ tin nhắn thông báo số dư hoặc kiểm tra thường xuyên trên các ứng dụng thanh

toán. Đây là giải pháp vừa hữu hiệu lại vừa đơn giản để quản lý tài khoản vì bất kỳ giao dịch nào phát sinh đều được gửi tin nhắn thông báo cho người sử dụng.

Thứ tư, người dân sử dụng thanh toán điện tử nên chia sẻ kiến thức, những tiện ích, sự hữu dụng và thuận tiện khi sử dụng thanh toán điện tử cho những người khác để tạo nên sự phổ biến, góp phần thúc đẩy số lượng người dùng thanh toán điện tử.

4. Kết luận

Triển vọng tăng trưởng của thị trường thanh toán điện tử tại Việt Nam tiếp tục được thúc đẩy bởi tiềm năng kinh doanh với quy mô dân số lớn và cơ cấu dân số vàng, những dự đoán về sự gia tăng cả về số lượng và chất lượng người sử dụng thanh toán điện tử, cũng như sự phổ cập của các thiết bị di động thông minh, giá cước Internet di động rẻ và hệ sinh thái kỹ thuật số đang trên đà

tăng tốc. Quan trọng hơn cả là những định hướng và nỗ lực to lớn của chính phủ trong tạo lập môi trường an toàn, minh bạch và khuyến khích phát triển các hoạt động thanh toán điện tử.

Tuy nhiên, thị trường thanh toán điện tử tại Việt Nam không chỉ có những triển vọng về cơ hội tăng trưởng mà đi cùng là những thách thức không nhỏ đến từ nhiều khía cạnh khác nhau, trong đó có cả vấn đề pháp lý, văn hóa thói quen tiêu dùng và sự bất hợp lý trong liên kết, hợp tác trong lĩnh vực thanh toán điện tử. Để tận dụng tiềm năng của thị trường và giải quyết các thách thức trong giai đoạn 2022 - 2025, đòi hỏi sự tham gia của cả 3 bên: Chính phủ, các tổ chức tín dụng và người dân sử dụng thanh toán điện tử nhằm đưa sự phát triển của thanh toán điện tử tại Việt Nam lên một tầm cao mới, tương xứng với tiềm năng vốn có và những nỗ lực của toàn hệ thống ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Cisco (2019), *5G development*.
2. Juniper Research (2021), *Online Payment Fraud: Emerging Threats, Segment Analysis & Market Forecasts 2021-2025*.
3. PayNXT360 (2020), *Vietnam Mobile Wallet and Payment Market Opportunities*.
4. PWC Việt Nam (2021), *Cách mạng thanh toán: Định hướng đến 2025 và tầm nhìn tương lai*.
5. Statista (2022), *Digital payment users in Vietnam 2017 - 2025*.
6. Statista (2022), *Digital Payments Report 2021*.
7. Statista (2021), *Mobile internet users in Vietnam 2010 - 2025*.
8. Statista (2021), *Smartphone users in Vietnam 2010 - 2025*.
9. Statista (2021), *Users of various mobile payment apps in Vietnam in 2020, with forecasts to 2025*.
10. Thủ tướng Chính phủ (2016), *Quyết định số 2545/QĐ-TTg ngày 30/12/2016 về việc phê duyệt Đề án phát triển thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam giai đoạn 2016 - 2020*.
11. Thủ tướng Chính phủ (2018), *Quyết định số 241/QĐ-TTg, ngày 23/2/2018 về việc phê duyệt Đề án đẩy mạnh thanh toán qua ngân hàng với dịch vụ công: Thuế, điện, nước, học phí, viện phí và chi trả các chương trình an sinh xã hội*.
12. Chính phủ (2019), *Nghị quyết số 02/NQ-CP, ngày 01/01/2019 Về tiếp tục thực hiện những nhiệm vụ, giải pháp cải thiện môi trường kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia năm 2019 và định hướng đến năm 2021*.
13. Thủ tướng Chính phủ (2020), *Quyết định số 645/QĐ-TTg ngày 15/5/2020 về phê duyệt Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử quốc gia giai đoạn 2021 - 2025*.

14. Thủ tướng Chính phủ (2020), *Chỉ thị số 22/CT-TTg ngày 26/5/2020 về việc đẩy mạnh triển khai các giải pháp phát triển thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam*.
15. Thủ tướng Chính phủ (2020), *Quyết định số 749/QĐ-TTg ngày 3/6/2020 về phê duyệt “Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”*.
16. Thủ tướng Chính phủ (2021), *Quyết định số 316/QĐ-TTg ngày 09/3/2021 về việc phê duyệt thí điểm áp dụng tài khoản viễn thông để thanh toán hàng hóa, dịch vụ giá trị nhỏ*.
17. Thủ tướng Chính phủ (2021), *Quyết định số 411/QĐ-TTg ngày 31/3/2022 phê duyệt Chiến lược quốc gia phát triển kinh tế số và xã hội số đến năm 2025, định hướng đến năm 2030*.
18. Visa (2021), *Visa consumer payment attitudes study 2021*.
19. Lê Thị Thanh (2020), Thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam: Thực trạng và giải pháp, *Tạp chí Tài chính*, truy cập tại: <https://tapchitaichinh.vn/ngan-hang/thanh-toan-khong-dung-tien-mat-tai-viet-nam-thuc-trang-va-giai-phap-329639.html>
20. Duy Vũ (29/3/2022), Việt Nam hiện có 93,5 triệu thuê bao sử dụng smartphone, truy cập tại: <https://ictnews.vietnamnet.vn/vien-thong/viet-nam-dat-muc-tieu-co-them-10-trieu-thue-bao-su-dung-smartphone-nam-2022-407583.html>

Ngày nhận bài: 5/4/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 19/4/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 14/5/2022

Thông tin tác giả:

TS. NGUYỄN TRẦN HƯNG

Trường Đại học Thương mại

ELECTRONIC PAYMENT IN VIETNAM FROM 2022 TO 2025: DEVELOPMENT PROSPECT, CHALLENGES AND SOLUTIONS

● **Ph.D TRAN TRAN HUNG**

Thuongmai University

ABSTRACT:

By analyzing statistics of reputable market research organizations in the world about the various electronic payment methods, the popularity of smart mobile devices, the number of people using payment applications, and the cost of Internet connections, this paper analyzes the development prospect and challenges for electronic payment. This paper also proposes some solutions to promote the growth of electronic payment in Vietnam in the near future.

Keywords: electronic payment, development prospect, development solutions, payment applications, payment ecosystem.